

MUISTIO: VAPAUTUVIEN ASUMISEN TUEN VERKOSTON (VAT) YHTEISTYÖPÄIVÄT VAASASSA 5.-6.9.2018

VAT-verkoston järjestämän seminaarin 5.9. Vaasa-opistolla avasi VAT-verkoston puheenjohtaja Markku Rautiainen, joka kertoi valtakunnallisen VAT-verkoston toiminnasta ja toivotti osallistujat tervetulleiksi. ViaDia Pirkanmaan toiminnanjohtaja Pekka Matilaisen puheenvuoro käsitteli asuttamisen riskien hallintaa välivuokrauksessa. Olennaista on vuokranmaksun tarkka seuranta ja etuisuuksien hakeminen ohjatuksi. Kela voi myöntää vaikeasti asutettavan henkilön kohdalla 3 kk vuokravakuuden. Mielekäs toiminta asukkaan arjessa on tärkeää asumisen onnistumiseksi. Vuokrapuskuria ViaDia kerryttää veloittamalla vuokran päälle pientä katetta. Asumisen tuen tarjoamista helpotetaan tukihenkilövaltakirjalla.

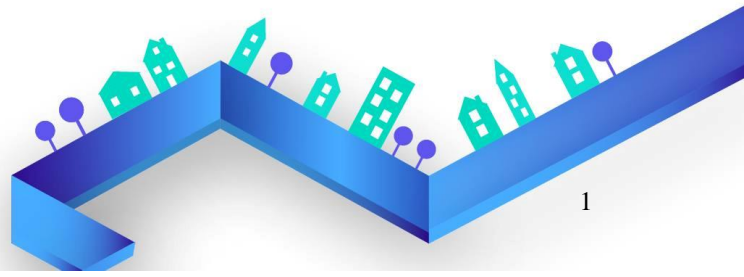
Jenni Piironen Seinäjoen kaupungin tuetun asumisen yksiköstä kertoi tuetusta asumisesta ja asumisneuvonnasta Seinäjoella. Asumisneuvontaa on ollut Seinäjoella tarjolla n. 2,5 vuotta. Asumisneuvonnan tavoitteena on vuokratien vähentäminen, häätöjen ehkäisy ja asumishäiriöiden vähentäminen. Kokemukset ja tulokset asumisneuvonnasta ovat hyviä. Seinäjoella asumisneuvontaa rahoittavat yhdessä kaupunki, Sevas ja ARA.

Keskustelussa kävi ilmi, että vuokra-asuntoja on Vaasassa periaatteessa hyvin saatavilla, mutta ongelmana voivat olla esim. aiemmat vuokratilat. Vaasan kaupungilla ei ole asumisneuvojaa, mutta tarvetta olisi. Myös kaupungin suurin vuokranantaja Pikipruukki Oy kannattaa ajatusta.

Lounaan jälkeen työstiin pienryhmissä asumisneuvontaan liittyviä kysymyksiä. Mitä ovat asumisneuvonnan hyvät käytännöt ja kokemukset? Millaisia onnistumisia asumisneuvonnassa on rikostaustaisten kanssa? Pienryhmien esiin nostamia ajatuksia on koottu tämän muistion lopussa olevaan liitteeseen. Keskustelu ryhmissä oli vilkasta ja innostunutta.

Vaasan avovankilan vanki kertoi erityisohjaaja Johanna Viklundin jututtamana kokemuksiaan Vaasan palveluista ja vankeusajastaan. Hänellä ei ole ollut ongelmia asunnon löytämisessä. Hänen kokemuksensa tuesta ja työskentelystä vankilan ulkopuolella vankeuden aikana olivat positiivisia ja yhteydenpito läheisten kanssa oli vankeusaikana mahdollista. Vankia kiiteltiin rohkeudesta tulla ison yleisön eteen ja hän saikin raikuvat aplodit.

Sanna Uusitalo, Johanna Viklund ja Mari-Anne Lakso Vaasan vankilasta ja yhdyskuntaseuraaamustoimistosta vetivät Vaasaan perustettavan rikostaustaisten asuttamisen työryhmän perustamiskokouksen. Uutta asumisen työryhmää vetää yhdyskuntaseuraamustoimisto. Mukaan tarvitaan lisäksi vankila, Pikipruukki Oy, Luotsikiinteistöt, kunnan sosiaalitoimi ja kunnan ja kolmannen sektorin tukipalveluiden tarjoajat. Tavoitteena on eri toimijoiden yhteistyön tehostaminen ja yksilöllisten tukipolkujen rakentaminen ajoissa asumisen ympärille. Seinäjoelle perustetusta rikostaustaisten asuttamisen työryhmästä on hyviä kokemuksia. Tällaisen työryhmän perustamisesta keskusteltiin VAT-verkoston yhteistyöpäivillä Seinäjoella syksyllä 2016 ja VAT-verkostolle oli iloinen asia kuulla, että työryhmä on koettu Seinäjoella toimivaksi.

Iltapäivän ryhmätyössä syvennettiin keskustelua toimivista yhteistyökäytännöistä Rikosseuraamuslaitoksen, kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä. Ryhmien esiin nostamia ajatuksia on koottu tämän muistion lopussa olevaan liitteeseen. Iltapäivän päätteeksi käytiin vielä lyhyesti läpi koko päivän antia.

Torstaina 6.9.2018 VAT-verkoston jäsenjärjestöt tutustuivat Vaasan vankilaan. Vankilan vanha osa on 1800-luvulta ja sijainti on keskellä kaupunkia ja meren rannassa. Suljetulla puolella on n. 60 vankia, avovankilassa 12 vankia. Vankilassa kierrettiin tapaamistilat, ulkoilutiloja ja avovankilan tilat ja kirkko. Lisäksi kuultiin Sanna Uusitalon ja Johanna Viklundin kiinnostava esitys vankilan toiminnasta ja saatiin vastauksia vierailijoiden lukuisiin kysymyksiin.

Iltapäivällä 6.9. jatkettiin edellispäivän teemojen parissa. Mukana oli neljä paikallista toimijaa (Vaasan kaupunki, Vaasan seurakunta, Vaasan settlementtiyhdistys, Vaasan yhdyskuntaseuraamustoimisto) ja yli 20 VAT-verkostolaista. Todettiin yhteisesti, että Vaasassa olisi selkeästi tarvetta kokonaisvaltaiselle asumisneuvonnalle. Käytiin myös keskustelua mm. siitä, millaisia ratkaisuja VAT-jäsenjärjestöt ovat keksineet tilanteisiin, joissa asiakas ei saa asuntoa vuokravelan takia.

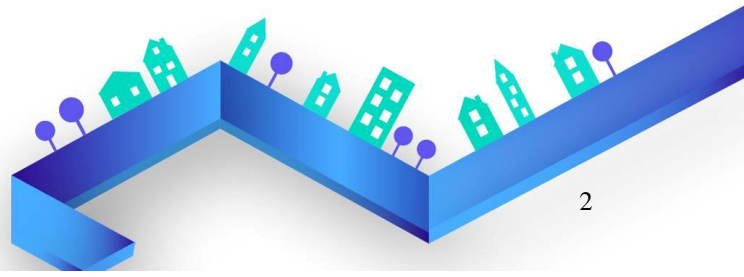
Lopuksi pohdittiin, miten Vaasassa voitaisiin edistää rikostaustaisten asumisen tukea ja asumisen onnistumista. Yhteisen keskustelun pohjalta päädyttiin seuraavanlaiseen visioon Vaasan tilanteesta 1 vuoden kuluttua: 1) Vaasassa on toimiva rise-asiakkaiden asuttamisen työryhmä, jota koordinoi yhdyskuntaseuraamustoimisto. Työryhmässä on nimetty edustaja ainakin sosiaalitoimesta, päihde- ja mielenterveyspalveluista, Kelasta ja tukitoimia tarjoavista kolmannen sektorin organisaatioista. Työryhmän avulla asuttamisen yhteistyö on nykyistä tehokkaampaa ja asiakas saa tarvitsemansa tuen, 2) Vapautuvaa vankia tuetaan kiinnipitävällä työotteella, jolloin tukitoimien toteutumista seurataan ja tukisuunnitelmaa muutetaan tarpeen mukaan, 3) Kaikki vangin verkostoon kuuluvat tahot hyödyntävät mahdollisimman hyvin vankeusajan kuntoutusmahdollisuudet, 4) Vaasassa toimii vähintään kaksi asumisneuvojaa, jotka tekevät kokonaisvaltaista tukityötä laajan asiakaskunnan parissa: asumisen häiriöt ja hädät vähenevät eikä vuokravelkoja enää kerry, 5) Rikoksista irtautumiseen on tarjolla nykyistä enemmän vertaistukea ja 6) Kelan toiminta on koko maassa (myös Vaasassa!) nykyistä selkeämpää asumisen tukien osalta.

Kiitos kaikille mukana olleille ja järjestelyihin osallistuneille, erityisesti Rikosseuraamuslaitoksen asunnottomuuden ennaltaehkäisyhankkeelle ja Länsi-Suomen Rikosseuraamusalueelle!

VAT-verkoston puolesta,

Anna Leppo

Kriminaalihuollon tukisäätiö & VAT-verkosto, p. 050 4124 022, anna.leppo@kritis.fi

LIITE 1: muistiinpanot ryhmätyöskentelystä

1. Asumisneuvonnan hyvät käytännöt Vaasa 5.9.2018

Ryhmä 1

- Saavutettavuus (lähellä asiakasta, luonteva osa palveluverkosta, asiakkaan on helppo saada palvelua, tarvittaessa ”käsi kädessä”, sopimukselliset yhteistyökäytännöt eri toimijoiden kesken
- Asumisneuvontaan tarvitaan oma työntekijä, jolla on vahva osaaminen
- Konkreettisuus: käytännön apu
- Mahdollisimman varhain annettu tuki toimii parhaiten (jo vankilassa, ehkä jopa ennen tuomiota).
- Luottamuksellinen yhteistyösuhde ja kannatteleva työote
- Asukas voi tarvita arjessaan tukihenkilön
- Asukas saatava palveluverkoston tietoon ja toisinpäin.

Ryhmä 2

- Paikkakuntakohtaisia eroja siinä mitä asumisneuvonta pitää sisällään: olisi hyvä olla yhteinen näky siitä mitä se on.
- Rikostaustaisilla asiakkailla usein tarve kotipaikkakunnan vaihtamiseen; tämä vaatisi avointa yhteistyötä kuntien jne. kanssa ja liittyy myös asumisneuvontaan.
- Tärkeää löytää oikeanlainen asumismuoto: päihteen? asunto ensin? hajasijoitettu?
- Vuokrarästeihin puututtava nopeasti
- Asumisneuvonnan tarve erilaista eri paikkakunnilla
- Asiakkaalle pitää tehdä selväksi mitä asumisneuvonta tarkoittaa.
- Rikostaustaiset voivat vierastaa ”valvontaa”, jos väärä mielikuva asumisneuvonnasta, asian avaaminen voi auttaa.

Ryhmä 3

- Miten työntekijä näyttäytyy asiakkaalle? Ei vain ongelmiin puuttuminen ja ongelmatilanteet vaan myös positiivisen suhteen luominen

- Neuropsykiatrisia haasteita monella asiakkaalla; on otettava huomioon työskentelyssä (asioiden esittäminen selkeästi, ei liikaa kerralla)

Ryhmä 4

- Palveluprosessin kuvaaminen asiakkaalle tärkeää heti kun asumista aletaan valmistella yhdessä: mitä asioita pitää hoitaa, missä järjestyksessä
- Tuen tarpeen kartoittaminen alkuvaiheessa tärkeää
- Tärkeää luoda kontakti asiakkaaseen jo vankeusaikana
- Asumisneuvonta alkaa luottamuksen rakentamisella
- Tuen piiriin voi päästä jo ennen valvottua koevapautta (esim. Silta-valmennus)
- Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa voi avata uusia mahdollisuuksia: on hyvä tuntea eri paikkakuntien toimijoita ja tuen muotoja
- Varhainen puuttuminen häiriöihin ja vuokratästeihin tärkeää: mieluummin liian varhain kuin liian myöhään

Ryhmä 5

- Oikea-aikaisuus,
- Yksilöllisyys
- Muiden toimijoiden kartoittaminen: myös toiset paikkakunnat
- Moniammatillinen yhteistyö tärkeää; eri toimijat hoitavat oman tonttinsa, ei enempää eikä vähempää; eri toimijoiden roolit sovitaan yhdessä
- Asumisneuvonta on myös rakenteellista työtä: vaikuttaminen ennakoasenteisiin ja siihen että palveluita on riittävästi saatavilla koko maassa
- Ennaltaehkäisevä työote on tärkeää ja kannattaa

2. Rikostaustaisten asuttamisen hyvät yhteistyökäytännöt

Ryhmä 5

- Vapauttamisen suunnittelu asiakkaan kanssa ajoissa on tärkeää, sen jälkeen kerätään kasaan riittävä verkosto (ei liikaa, ei liian vähän): asiakkaan ympärille kootaan yksilöllisesti nimetty joukko viranomaisia ja muita tuen tarjoajia
- Asuttamisen prosessi pitää aloittaa jo vankeusaikana

- Vapautumisen jälkeen seuranta on tärkeää: kunta tekee oman osansa ja asiakas oman osansa
- Kaikkiin vankiloihin tarvittaisiin erillinen vapauttamisyksikkö, jossa vapautuminen valmisteltaisiin huolella

Ryhmä 4

- Rikostaustaisten asumisen yhteistyöryhmässä pitää olla kunnan nimetty työntekijä mukana. Asiakas on mukana kokouksessa ja häntä kuullaan. Toiminta on joustavaa. Tuen tarve määritellään kokonaisvaltaisesti (ei vain asuminen), kokouksessa on paikalla asiakkaan kannalta keskeiset tuen tarjoajat (asuminen, päihde/mielenterveys, työ/toiminta, velat jne.). Jatkopoluttaminen suunnitteilla alusta alkaen. "Kelakuiskaaja" tarvitaan mukaan työryhmään ("osaa puhua kela").
- Vankisosaalityöntekijä joka kuntaan (Vantaan mallista hyviä kokemuksia)
- Ransun täsmennys on tärkeää ja siitä tiedottaminen arviointikeskukselle; voi vaikuttaa sijoituspäätökseen
- Silta-valmennuksen R-kuntoutus rangaistusaikana: hyviä kokemuksia

Ryhmä 3

- Kelan Nuottivalmennus hyvä uusi työmuoto (hanke, toivottavasti muuttuu pysyväksi toiminnaksi): 20 krt tapaamisia omavalmentajan kanssa 16-30 -vuotiaille (esim. arjen asiat ja Kela-asiat kuntoon). Voisi soveltua myös vankilasta vapautuville. Matala kynnyks.
- Yhteistyöryhmän kokoukseen kutsutaan asiakkaan kannalta olennaiset toimijat, jotta toimijoita ei ole liikaa ja tilanne ei ole asiakkaalle vaikea. Tietosuojakysymykset huomioitava.
- Siviilitoimijoiden kannattaa ottaa rohkeasti yhteyttä vankilan ja yhdyskuntaseuraamustoimiston suuntaan ja rakentaa yhteistyötä

Ryhmä 2

- Tärkeää luoda asiakkaan ja tulevien yhteistyötahojen välille luottamusta jo vankeusaikana. Pyritään tehokkaaseen työskentelyyn ja yhteistyön koordinointiin.

- Eri paikkakunnilla eri käytäntöjä vapautumisen valmistelussa; olisi toivottavaa että käytäntöjä yhdenmukaistettaisiin
- Verkostoja helpompi kutsua koolle, jos vanki saa poistua vankilasta asioita hoitaakseen
- Vankilan sosiaalityöntekijöiden yhteydenotot siviiliin pitäisi tehdä ajoissa
- Lyhytaikaisvankien kohdalla erityisiä haasteita: ei ehditä toimia ajoissa. Sininauhan uusi hanke PK-seudulla, Lahdessa ja Jyväskylässä: pyöröovesta ulos → haetaan ratkaisuja lyhytaikaisvankien vankilakierteeseen. Samantapainen hanke Porissa, Raumalla ja Tampereella.
- PK-seudulla erityispiirteitä. Toimijoita on paljon ja vankiloista tehdään yhteistyötä järjestöjen kanssa, mutta tarvittaisiin myös koordinoiva taho: kaikkien palveluntuottajien ei kannata erikseen tavata asiakasta. PK-seudulla on kova asuntopula.
- Rikostaustaisille tarvittaisiin lisää asunto ensin -mallin mukaista tuettua asumista (puuttuu monilta paikkakunnilta), jossa ei vaadita päihitteettömyyttä

Ryhmä 1

- Samoja asioita kuin edellä
- Verkoston kerääminen asiakkaan ympärille yksilöllisen tarpeen mukaan on todella tärkeää
- Asiakkaan inhimillinen kohtaaminen tärkeää
- Rise tärkeä asumisen yhteistyöverkoston koollekutsujana ja koordinaattorina

